

Az érzékelés dicsérete

Hollán Sándorról –
Y. Bonnefoy könyve kapcsán

SZATMÁRI ÉVA

HOLLÁN SÁNDOR:

A szőlőskertek
madara, örökzöld
tölgy, 2015, papír,
szén, 50×65 cm

Igényes, szép kiállítású kiadvány jelent
meg a Károli Könyvek-sorozatban
a Franciaországban élő Hollán
Sándor festő munkásságáról a
Magyarországi Francia Nagykövetség
és a Magyarországi Francia Intézet

tanulmány

támogatásával, a Kosztolányi
Könyvtámogatási Program
keretében. Már a borító és a
könyv lapjainak tapintása is
örömet szerez, kiváló a fotók
minősége, de éppúgy igényesek
a költő barát, Yves Bonnefoy
érzékeny intellektusról árulkodó
esszéi is, amelyek esztétikai,
filozófiai elmélkedéseket,
spirituális elemzéseket, értel-
mezéseket kínálnak a vizuális
élményhez. Milyen kár, hogy a
szerző már nem vehette kézbe
ezt a művet, melynek francia
kiadása csupán néhány héttel a
halála után jelent meg!

Yves Bonnefoy-t már korábban
megismerhette a magyar
olvasóközönség, hiszen nemcsak
magyar nyelvű antológiákban
szerepelt, hanem – nagyrészt az
Eötvös Collegium fordítóműhelyének
köszönhetően – vers- és prózakötetei
is jelentek meg nálunk,¹ sőt 2014-ben
Pécsett a Janus Pannonius Költészeti Nagydíjat
is átvehette.

Sepsi Enikő írja az előszóban: „Yves Bonnefoy
ebben a könyvében a költészet és festészet
kapcsolatáról elmélkedik, mely kapcsolat
életművét a kezdetektől jellemezte. Nemcsak
jellemezte, de aki hallotta őt festészetéről,

HOLLÁN SÁNDOR: A földhözragadt tölgy, 2013, akril, 130×195 cm

konkrét festményekről beszélni, (...) maga is meggyőződhetett arról, hogy ő a szavaival festő volt, sőt, művészettörténész és festő együtt." Bonnefoy Hollán Sándort a mai párizsi iskola legjelentősebbjei közé sorolta, festészetét Franciaországban ő vezette be a köztudatba.

A kötetben megjelent elmékedéseiben ír művészetpszichológiáról, a művészi etikáról, a forma ontológiájáról, a festői ars poeticáról, a művészi alkotófolyamat misztikus tapasztalatairól, és az elemzés szintjeinek interakciója nyomán néhány alapfogalom (így a művészet, a mimézis, a percepció, a jelenlét) értelmezése is körvonalazódik. A kötet esszéinek kulcsszavai: érzékelés, szemlélődés, figyelem, látszat és láthatatlan, csend, jelenlét, végtelen és átlényegülés.

Hollán Sándor – akinek szintén többször is volt alkalm Magyarországi bemutatkozásra² – 1956-ban, 23 évesen került Párizsba, ahol előbb az École Nationale Supérieure des Beaux-Arts festőműhelyében tanult, majd az École Nationale Supérieure des Arts Décoratifs grafikai szakán szerzett diplomát. Művészetére ekkoriban leginkább Bram van Velde, Franz Kline, Mark Rothko és Giorgio Morandi hatott. Nagyon korán tudta, mit akar, és csak azzal törődött, hogyan tudná festőként a maga útját járni. Egy gyermekkori intenzív, meghatározó élmény hatására a szabad természetben szeretett szemlélődni és alkotni, fő motívuma a fa, emellett leginkább sajátos

szín- és fényhatást mutató csendéleteket festett. Szinte megszállottan kereste azt a helyet, ahol művészi elképzelései és a tárgy egységet alkotnak, és ahol kapcsolatba kerülhet a valóság mélyebb rétegeivel. Végül Languedoc és Cévennes kopár fennsíkjain találta meg ezt a színteret.

„Van valamiféle rokonság egyes tölgyek között és köztem, a látványuk megmozdít bennem valamit (...) Ők a mestereim” – írja. A fákat lényekként látja és érzékeli, úgy szereti őket, mintha emberek volnának, valóságos társaságot hoz létre belőlük, még nevet is ad nekik: *Nagy táncoló tölgy, Haragos, Dicsőséges, Fékezhetetlen, A földhözragadt tölgy, Rettenthetetlen.*

Világlátásának középpontjában a fény áll, olyankor is, ha történetesen szénrajzok fekete ágrajzaiban, lombjaiban, tömör sziluettjeiben mutatkozik meg. Látomásos hangulatúak a mélyszínű tömbökben megelevenített, szinte vibráló faóriások, és különösen a mögöttük hol okkersárga vagy narancsszínű tüllel felvilágító, hol a szivárvány színeit felvillantó, hol szürkésen, kékesen, lilásan sötétülő alkonyati égboltot megfestő akriljai. Hollán különösen vonzódik az alkonyati fényekhez, azokhoz a pillanathoz, amikor a lemenő nap utoljára még visszanez, mindent beragyog és átizzít, vagy amikor a már sötétebb tónusú szürkületben sejtelmesen homálylanak a tárgyak, és derengenek a fények. A jelenlét érzete ilyenkor felerősödik.

Figyelemreméltó a Hollán magenta, éjféli, smaragdzöld vagy sötétbarna, olykor szinte teljesen fekete csendéleteiről írt megjegyzés is: „Hollán csendéletei szó szerint csendnek és életnek értendők, ahol az élet az élővé váló tárgyak, a csend a létmód, amelyre a tárgyak aprólékos megfigyelése tanít, és a tárgyakban rejlő élethez visszavezető út.”

A *Morandi és Hollán: percepció és nyelv* című esszében arról olvashatunk, hogy a percepció során, amelyet áthatnak a nyelv kategóriái, a nyelv béklyói miatt nem tárulhatnak fel igazi mélységükben a dolgok, hiszen a nyelv számára értelmezhetetlen tartalom elillan, és csak azt látjuk, amit a szavak már képpé alakítanak. Érzékeink azonban felfogják „az érzékelhető megjelenés esszenciális folytonosságát”, amelyben felsejlik előttünk az egység, „a dolgok titokzatos »együtt létezése«. Hollán „hátat fordít a magát önmagán kívül kereső fogalmi gondolkodásnak, és szabadon él tovább”, „képes a láthatatlanban az érintetlen, eredeti állapotában lévő világtudat rezdüléseit érzékelni, azt az intuitív tudást, amely a nyelvek számára elveszett” – írja a szerző.

A *Hollán Sándor egy napja* című írásban Bonnefoy részletesen szól a művész alkotói folyamatáról, arról a „stratégijáról”, arról a töretlenül fenntartott figyelemről, a tárgyakkal önzetlenül szentelt időről, mely „már annak a jele, hogy aki ezt elfogadja és értelmet lel benne, az átáll egy olyan létmódra, amely nem vesz többé tudomást a korábban sürgetőnek és komolynak tetsző dolgokról: Hollán szavával élve »lelassul«. Bonnefoy szerint Hollán a maga módján ikonfestő, aki azt kutatja, hogyan juthat el a transzcendenciához. Ehhez pedig a jelen megélése a kulcs, amelyről érzékletesen így fogalmaz: „A jelenlét olyan, (...) mintha elmélyülnénk a pillanatban, és semmi, ami abban a pillanatban körülvesz, nem kerülne el az érzékeink figyelmét.”

Az igényes tartalom igényes fordításban jut el az olvasóhoz, illő tehát megemlítenünk a fordítók nevét: Gulyás Adrienn, Kovács Krisztina, Kovács Veronika, Makádi Balázs, Sepsi Enikő. Végezetül a Thélot előszavában, a művek befogadását kísérő csendről írt sorokat ajánlom az olvasó figyelmébe: „Hagyjuk, hogy olvasás közben ez a csend vezessen bennünket, hallgassuk figyelmesen, próbáljuk megfejteni az értelmét, érezzük, ahogy a könyv lapjairól árad, ahogy ott van a csendéletekben és a faportrékban, amelyeknek Hollán az életművét szentelte!”

Jegyzetek

- 1 *Még egyre az a hang* (ford. Tímár György), Európa, 1973; *Kép és jelenlét (próza és prózaversek)*, Argumentum, 2007; *Másik otthon (versek és esszék)*, PEN Club – Pluralica, 2014.
- 2 A teljesség igénye nélkül említsük meg a Vasarely Múzeumban 1993-ban, valamint *A fa útja* címmel a Szépművészeti Múzeumban 2011-ben rendezett kiállítását, de műveit kiállították a Kiscelli Múzeumban, a Francia Intézetben és a szentendrei Ferenczy Múzeumban is.

Yves Bonnefoy: Hollán Sándor – Harminc év elmékedései, 1985–2015, KRE – L'Harmattan, 2016

HOLLÁN SÁNDOR: A Violes-Le-Fort-i nagy tölgy, 1973, szén, 65×100 cm

HOLLÁN SÁNDOR: Rettenthetetlen, örökzöld tölgy, 2003, akril, 57×76 cm

HOLLÁN SÁNDOR: Rettenthetetlen, örökzöld tölgy, 2003, akril, 57×76 cm